

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Скриник Віталій

Науковий керівник – проф. Алексієвець Леся

ПРОГРАМА ЛЕНД-ЛІЗУ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ПАРТНЕРСТВА США ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Друга світова війна стала фундаментом для відновлення воєнно-політичних відносин США і Великої Британії після кризи післявоєнних років. У результаті розбіжностей між двома країнами, щодо післявоєнного устрою Європи стало однією з ключових політичних причин для занепаду Версальсько-Вашингтонської системи, що дало підґрунтя для формування нових політичних режимів в Німеччині і Італії і також свою роль відіграло крах політики “Умиротворення” Франції і Великої Британії, що дало передумови для початку нової глобальної війни в центрі Європи, та формуванню нових військово-політичних зв’язків після першої світової війни.

Перші спроби США відновити воєнно-політичні відносини, можна було простежити з 1938 року. Коли США дозволила продаж невоєнних товарів для Великої Британії і Франції на умовах “готівки та самовивозу” в результаті Сполучених Штатах Америки протистояли ізоляціоністи, прихильники невтручання та симпатки Німеччини. Однак після вторгнення нацистської Німеччини до Польщі думка американців почала змінюватися, що згодом 4 листопада 1939 року, Конгрес скасував ембарго на військово спорядження, що дало змогу почати нову політику під назвою “Cash and Carry”. Це дозволило США продавати зброю та обладнання дружнім країн зокрема для Великої Британії. Тільки в червні 1940 року купили військових матеріалів на суму близько 43 мільйонів доларів у США, що показало що західним демократіям, буде важко протистояти проти гітлерівської Німеччини, однак попри закупівлі зброї, Франція яка вважалась найсильнішою армією в Європі підписала акт про капітуляцію, а також катастрофа під Дюнкерком яка підірвала здатність Великої Британії воювати на суші проти Німеччини, але Британія вже не мала військових і фінансових ресурсів, щоб відновити військову здатність королівської армії перед вермахтом. Британія практично залишилась сама, зіткнувшись з діями німецьких підводних лодок, що більше усугубляли становище Великої Британії та можливістю повторити сценарій Франції [3,4,5].

Королівський флот липні 1940 року, зазнав втрат понад 11 есмінців через дію німецького флоту протягом 10 днів. Прем’єр-міністр Вінстон Черчилль запросив допомоги в президента Рузвельта, але США не могла просто подарувати есмінці як цього хотів Черчилль, бо американське законодавство згідно з законом про нейтральний статус 1939 року який тільки

дозволяв воюючим країнам купляти зброю, але лише за принципом “готівка і самовивіз” і закон Джонсона 1934 роки також забороняв надання допомоги країнам які не вернули допомогу США, які вона їм надала під час Першої світової війни і це не одна з головних проблем для Рузвельта, бо громадськість підтримувала Велику Британію але не хотіла, щоб США вступили у чергову світову війну, тому Франклін Д. Рузвельт потрапив так звану пастку з одного боку американське законодавство і громадськість яка не дозволяла Сполученим Штатам Америки надавати допомогу, а з іншого Велика Британія яка очікувала допомогу від США, щоб продовжувати війну з Осю. Франклін Д. Рузвельт придумав варіант який допоміг йому обійти американське законодавство і громадськість за угодою. Велика Британія передає на 99-річну оренду території на Ньюфаундленді та Карибському басейні які США буде використовувати як повітряні та військово-морські бази, а Сполучені Штати Америки в свою чергу, забов'язані передати королівському флоту понад 50 застарілих есмінців. Угода про “Есмінці в обмін на бази” була підписана 2 вересня 1940 року. [5,4,6]

Велика Британія довго не могла фінансувати допомогу військову від США, то у грудні 1940 року Черчилль попередив Рузвельта, що британці при всій силі не можуть більше оплачувати поставки. Рузвельт запропонував нову ініціативу, відому як ленд-ліз, США мають забезпечувати всім потрібним Британію підтримуючи її в боротьбі проти Німеччини, але не наполягали на негайній оплаті, бо розуміли що Велика Британія не має фінансових ресурсів, щоб оплатити поставки, то робився акцент не на оплаті в доларах, а у статі VII було написано, що ця винагорода буде полягати, головним чином, у спільних діях, спрямованих на утворення лібералізованого міжнародного економічного порядку у післявоєнному світі. [4]

Під час виборчої кампанії 1940 року, Рузвельт пообіцяв виборцям не втягувати США у світову війну, що жоден американець не помре у жодній іноземній війні, але Рузвельт прагнув підтримувати Велику Британію та вважав, що Сполучені Штати Америки повинні служити “великим арсеналом демократії”, Черчилль одному своєму зверненні до Рузвельта у лютому 1941 написав: “Дайте нам інструменти, і ми завершимо роботу”. Президент Франклін Д. Рузвельт запропонував законопроект, який би дозволяв США “Виробляти, продавати, позичати, передавати, здавати в оренду або обмінюватися” з будь-якою країною якою Президент буде вважати важливою для оборони Сполучених Штатів. Відразу законопроект зазнав критики з боку прихильників невтручання та ізоляціонізму і зокрема прихильників Німеччини але отримав свою популярність з прихильників інтервенції но незважаючи на сильні дії ізоляціоністів та інших, закон після двох місяців дебатів у Конгресі був ухвалений. Закон який увійшов в історію як закон про ленд-ліз який собою закривав потребу поставок для Великої Британії, але у самій країні програма залишалась суперечливою протягом багатьох місяців, бо американці вважали, що Велика Британія хоче втягнути Сполучені Штати Америку у війну проти Італії і Німеччини. Також американські газети поширювали інформацію про то що британська місія в США, витратила тисячі доларів за розкішні страви та алкогольні напої до

асигнувань ленд-лізу, але адміністрація Рузвельта, замовкала ці звинувачення та назвали їх зловмисною пропагандою, щоб підірвати зусилля США щодо надання ленд-лізу, доки напад Японії на Перл-Харбор який увів США у війну, підозри щодо британських планів продовжував ускладнювати програму ленд-лізу. Початкове асигнування у розмірі 7 мільйонів доларів було відразу вичерпано, то Конгрес не один раз поновлював програму, один з найбільшим одержувачем ленд-лізу була Велика Британія 31 мільярди доларів в цих цифрах враховується вартість таких товарів як одяг, медикаменти, зброя, продукти харчування, боєприпаси, танки та сировина, що перевозилися сушею, морем і повітрям. [5,6,7].

Ленд-ліз під час другої світової війни відігравав найважливішу роль у формуванні воєнних-політичних стосунків але коли Сполучені Штати Америки вступили офіційно в Другу світову війну, то між США і Великою Британією почалась боротьба за лідерство у анти-гітлерівській коаліції, одна з них була Атлантична конференція та Хартія 1941 року – це спільна декларація, опублікована Рузвельтом і Черчиллем 14 серпня 1941 року, яка містила точне формування воєнних цілей США та Великої Британії, хоча вона не була обов'язковим договором але вона була важлива для відносин Сполучених Штатів Америки з Великою Британією з кількох причин. По-перше, офіційно США підтримала Велику Британію проти Осі, По-друге, бачення Рузвельта про повоєнний світ. І це не була єдина зустріч двох лідерів, але якщо розглядати цю конференцію для Великої Британії, то вона зовсім не подобалась їй, бо головний тезис декларації говорить про те, що кожен народ має право на самовизначення і країни мають відмовитися від територіальних захоплень, фактично це ставило Велику Британію під удар, бо вона тоді була колоніальною імперією і Черчилль прямо сказав, що “Я не став прем'єром, щоб ліквідувати Британську імперію”, хоча позиція Британії була сильна але це не була єдина конференція, також проводились конференції 1942 і 1943 роках, наприклад Аркадійська конференція яка проходила у Вашингтоні з 22 грудня 1941 по 14 січня 1942 року на якому було прийняте спільне рішення про вторгнення до Північної Африки в 1942 році, також направлення американських бомбардувальників на бази в Англії та посиленням США на тихому океані британськими базами і на конференції ухвалили зробити, Об'єднаний комітет начальників штабів зі штаб-квартирою у Вашингтоні, також Квебекська конференція 1943 року, що відбувалась в Канаді в серпні 1943 року, Черчилль, Рузвельт та Об'єднаний комітет начальників штабів розробили стратегію проти Німеччини, також розпочалась планування компанію в Франції під кодовою назвою “Оверлорд”, та Касабланська конференція 1943 року, що відбувалася з 14 по 23 січня 1943 року яка визнала основу стратегію союзників на 1943 рік у Європі, зокрема це вторгнення в Італію та подальше планування “Оверлорд”, також в перший раз за всю війну прозвучали слова збоку союзників про “безумовну капітуляцію” Німеччини [1,8]

У 1946 році, у своїй промові “Залізна завіса” колишній прем'єр міністр Вінстон Черчилль говорив про “особливі стосунки” він описував про тісні зв'язки, що виникли, під час

світової війни, а пізніше поглибились, також про себе дав знати ленд-ліз, післявоєнна позиція США, ще більша робила складнішу ситуацію для Британії, оскільки стартова позиція за ленд-лізом становила понад 1 мільярд фунтів стерлінгів, полегшення було розтягнуто на 50 платежів які здійснювались, що року починаючи з 1951 року, останній платіж у розмірі 83.3 мільйона доларів у 2006 році. [2,9]

Міцні зв'язки між Великою Британією та Сполучених Штатах Америки лягли в основу заснування ООН і НАТО, якщо брати ООН, то США і Британія з 1945 року, займають головні місця в раді безпеки, щоб забезпечити світовий баланс і не допустити нової світової війни, також НАТО, Велика Британія і США їхня співпраця в часи Другої світової війни лягло в фундамент, функціонуванню НАТО в 1949 році, щоб рятувати країни Європи, від Радянського союзу. США і Велика Британія і інші країни НАТО, закріпили в основі політиці НАТО статтю 5, що означає, що вразі агресії з боку СРСР, кожна країна буде вважати, що напад на неї. Відносини США і Британії, лягли в основу відновленню і безпеки західних демократій від агресії в другій світовій війні, та можливій агресії з боку СРСР. [11,12]

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://history.state.gov/milestones/1937-1945/atlantic-conf>
2. <https://www.rand.org/pubs/commentary/2024/07/britain-and-america-why-so-special.html>
3. <https://www.nationalww2museum.org/war/articles/lend-lease-eastern-front>
4. <https://history.state.gov/milestones/1937-1945/lend-lease>
5. <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/lend-lease>
6. <https://www.archives.gov/milestone-documents/lend-lease-act>
7. <https://www.fdrlibrary.org/lend-lease>
8. https://en.wikipedia.org/wiki/United_Kingdom%E2%80%93United_States_relations_in_World_War_II
9. <https://cpcml.ca/Tmlm2022/Articles/M520067.HTM>
10. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cdp-2025-0027/>
11. <https://www.archives.gov/milestone-documents/united-nations-charter>
12. <https://diplomatie.belgium.be/en/policy/policy-areas/peace-and-security/international-organisations/north-atlantic-treaty-organisation-nato>

Олексійко Юрій

Науковий керівник – доц. Морська Наталія

ФІЛОСОФІЯ ШІ: ГАЛЮЦИНАЦІЇ, УПЕРЕДЖЕННЯ, РИЗИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ

Сучасний генеративний штучний інтелект – це не просто новий тип «розумних» інструментів – це певний клас моделей, навчених створювати абсолютно новий контент. Вони вчаться та аналізують величезні масиви даних, знаходячи та відтворюючи складні людські патерни. Тому, у їхній роботі є певна особливість – феномен «галюцинації». Модель інколи може видавати дуже правдоподібну, але по свої суті неправдиву інформацію. Беручи до уваги ще те, що моделі іноді можуть втрачати «забувати» інструкції, контекст або плутаються в навчальних даних. Це досить нові явища, які ще не до кінця зрозумілі і досліджені, і саме тому ця тема, є на сьогодні такою актуальною.